

“Şuşa ili” olan 2022-ci ilin tarixin arxivinə yollanmasına sayılı günlər qaldığı və qarşıdan gələn yeni ildə gözəl Şuşamızın türk dünyasının mədəniyyət paytaxtı olacağı fonunda qürur hissi keçirir, yeni ili Şuşanın bu böyük missiyanı həyata keçirməsinə tamaşa etmək üçün səbrsizliklə gözləyirik. Bəli, yaranışı mədəniyyət, incəsənət üzərində qurulan bu gözəl yurdu qarşıda türk dünyasının mədəniyyət paytaxtı kimi 365 gün gözləyir. 28 il işğal altında qalan, azadlığa qovuşmağı hər gün həsrətlə gözləyərək 2020-ci ilin 8 noyabrında bu böyük arzusuna çatan Şuşa bütün varlığı ilə yeni missiyaya layiq bir məkandır. Onun mədəni tarixi, coğrafiyası-hər daşıqayası, dağı-düzü, bulaqları, ümumilikdə bənzərsiz təbiəti o qədər fərqlidir ki, təbii ki, bu fərqliyin fəvqündə türk dünyası Şuşa kimi gözəlliklər diyarını mədəniyyətinə paytaxt edəcəkdə.

Azərbaycanın Zəfər rəmzi

Qarabağın baş tacı, gözəllər gözəli Şuşa, onun 28 il boynubükük qalan xarıbülbulü 2020-ci ildə Azərbaycanın Zəfər rəmzinə çevrildi. Şuşa qələbəsi ilə 44 günlük müharibəni tamamilə uduzduğunu dərk edən düşmən noyabrın 10-da ağ bayraq qaldıraraq təslim olduğunu bəyan etdi. Və üçtərəfli-Azərbaycan, Rusiya və Ermənistan arasında imzalanan 10 noyabr Bəyannaməsi ilə müharibənin bitdiyi elan olundu.

2020-ci il sentyabrın 27-də başlayıb 44 gün davam edən İkinci Vətən Müharibəsi hər gün əzəli torpaqlarımızın birinin işğaldan azad olunması, 8 noyabrda isə Şuşa Zəfəri ilə tarixin səhifələrinə həkk olundu. Şuşanın azad olunmasını xalqımız böyük sevincle qarşıladı. Çünki Şuşa azaddırsa, deməli, Qarabağ azaddır. Ali Baş Komandan dəmir yumruğunu düşmənin başına endirməklə Qarabağa, onun baş tacı Şuşaya Zəfər gətirdi. Bu gözəl şəhərin azadlıq xə-

bərini də 44 gündə bütün qələbə müjdələri kimi, dövlətimizin başçısından aldım. Prezident cənab İlham Əliyevin Şuşa Zəfəri ilə bağlı Bakıda Şəhidlər Xiyabanından xalqa müraciəti 30 il torpaq həsrəti yaşayan insanlara acılarını unturdu: "Bu günlərdə dəfələrlə Azərbaycan xalqına müraciət edərək düşməne yumruq göstərmişdim, yumruq göstərmişdim. Demişdim ki, bu yumruq elə-belə yumruq deyil. Bu, dəmir yumruqdur. Bu dəmir yumruqla düşmənin başını əzirik və

əzəcəyik! Eyni zamanda, bu yumruq birliyimizin rəmzidir. Bax, bu gün Azərbaycan xalqı bu yumruq kimi birləşib! Həmişə belə olacaq! Bu birlik əbədi olacaq! Bu birlik bizə gələcəkdə də bütün vəzifələri icra etmək üçün imkan yaradacaq. Mən bütün bu illər ərzində - 17 il ərzində Azərbaycan xalqının dəstəyini hiss etmişəm, görmüşəm, inamını, mənə olan xoş münasibəti görmüşəm. Bu, mənə güc verir. Bu, mənim siyasətim üçün əvəzolunmaz dəstəkdir. Həmişə Azərbaycan xalqını əmin edirdim ki, mən Vətəne, doğma xalqıma ləyaqətlə, sədaqətlə xidmət edəcəyəm. Şadam ki, sözümün üstündə durmuşam. Həmişə olduğu kimi, sözüme sadıq olmuşam.

Bu tarixi bir gündə Azərbaycan xalqına bu müjdəni vermək mənim həyatımda bəlkə də ən xoşbəxt günlərimdən biridir.

Əziz Şuşa, sən azadsan!

Əziz Şuşa, biz qayıtmışıq!

Əziz Şuşa, biz səni dirçəldəcəyik!

Şuşa bizimdir! Qarabağ bizimdir! Qarabağ Azərbaycandır!".

Şuşasız bizim tam qələbəmiz mümkün olmayacaqdı

Bəli, 8 noyabrda Şuşa işğaldan azad edilərkən ölkəmizdə ona görə hər kəsin sevincinin həddi-hüdudu yox idi ki, dövlətimizin başçısının dediyi kimi, Şuşasız bizim qələbəmiz tam olmayacaqdı. Bu sözlər Şuşanın qələbəsi fonunda belə bir təəssürat yaradırdı ki, artıq bütün Qarabağ azaddır. Çünki Şuşa Qarabağın açarı hesab edilirdi.

ŞUŞA:

türk dünyasının mədəniyyət paytaxtı, düşmənin vay taxtı!

TEHLİL

Bu barədə Prezident cənab İlham Əliyev qələbənin ikinci ildönümü münasibətilə Şuşada keçirilən tədbirdə dəyərli fikirlər söyləmişdir: Alınmaz qala sayılan Şuşanı iki il bundan əvvəl erməni işğalından azad edən Azərbaycan Silahlı Qüvvələri şanlı tarix yazdı. Bu şanlı tarix bizimlə əbədi olacaq. Azərbaycan xalqı, gələcək nəsillər bu şanlı Qələbə ilə haqlı olaraq fəxr edəcəklər.

Şuşa həqiqətən alınmaz qala sayılırdı. Şuşanı yüngül silahlarla təchiz edilmiş qəhrəman hərbiçilərimiz azad edəndə onlar ölmə gedirdilər. Vətən uğrunda, torpaq uğrunda ölmə gedirdilər. Hər birimiz yaxşı anlayırıdık ki, Şuşasız bizim tam qələbəmiz mümkün olmayacaq.

Müharibə dövründə çoxsaylı müsahibələrdə mən müharibənin gedişatı ilə bağlı bəzi məqamları açıqlayırdım. Təbii ki, hər şeyi deyə bilmirdim. Xüsusilə gələcək planlar haqqında bir çox şeyləri deyə bilmirdim. Verilən suala cavab olaraq cəmi bir dəfə demişdim ki, Şuşasız bizim qələbəmiz yarımçıq olacaq. Əminəm, Azərbaycan xalqı yaxşı anladı ki, bizim son məqsədimiz, müharibənin son məqsədi Şuşanı işğaldan azad etməkdir. Təkcə ona görə yox ki, Şuşa Qarabağın tacıdır. Ona görə yox ki, Şuşanın strateji yerləşməsi faktiki olaraq onun azad olunmasından sonra müharibənin taleyini həll edirdi. O cümlədən ona görə ki, Şuşa Azərbaycan xalqının ürəyidir, canıdır, hər bir azərbaycanlı üçün müqəddəs yerdir. Hər dəfə Şuşada olarkən, - mən son iki il ərzində Şuşada on dəfədən çox olmuşam, - hər dəfə Zəfər yolu ilə Şuşaya yaxınlaşarkən mən və əminəm ki, hər bir insan bir daha hərbiçilərimizin qəhrəmanlığını, fədakarlığını, peşəkarcılığını görür. Çünki "Zəfər yolu" adlandırılmış yolumuz yol cəmi iki ilə yaxındır ki çəkilib. Qəhrəman övladlarımız dağlardan, meşələrdən, dərələrdən, ciğırlardan bu uzun məsafəni qət edərək, qanlı döyüşlərdə düşməni məğlub edərək Şuşaya yaxınlaşıb. Ondan sonra sıldırım qayalara dirmaşaraq, yüngül silahlarla küçə döyüşlərində, şəhər döyüşlərində, əlbəyaxa döyüşlərdə düşməni məğlub edib, torpağımızdan qovub, üçrəngli bayrağımızı Şuşada qaldırıb. Bu tarixi gündən cəmi iki il keçib və iki il ərzində bir çox hadisələr baş verib. İllər keçdikcə hərbiçilərimizin qəhrəmanlığı hər kəs üçün daha bariz şəkildə aydın olacaq.

Şuşaya gedən yol 27 sentyabr tarixində başlamışdır. Müharibənin ilk günündən son gününə qədər Azərbaycan Silahlı Qüvvələri yalnız irəli gedirdi, 44 gün ərzində bir gün də geri addım atmamışdı. Halbuki, biz dünya herb tarixindən bilirik ki, belə çətin müharibələrdə, xüsusilə bizim üçün əlverişsiz relyef şəraitində gedən müharibələrdə manevrlər də olur, geriye addımlar da olur və gözlənilməz hadisələr də olur. Ancaq bizi Qələbəyə aparən güclü iradə idi, Vətən sevgisi idi, hərbiçilərimizin peşəkarcılığı idi. Sentyabrın 27-də - müharibənin birinci günündə altı kənd azad olunanda Azərbaycan xalqı daha da inandı ki, biz istədiyimizə nail olacağıq, tarixi missiyamızı yerinə yetirəcəyik.

Şükürlər olsun ki, biz dövlət-xalq birliyi

yarada bildik. Ali Baş Komandanımızın və milli ordumuzun sayəsində Zəfərimizi qazana bildik. Şükürlər olsun ki, işğal sözünü torpaqlarımızın üzərindən silə bildik. Onlara azadlığı bəxş edə bildik. Şükürlər olsun ki, şərəf və ləyaqətimizi xilas edə bildik.

Mədəniyyət beşiyi Şuşa

1992-ci il mayın 8-də Ermənistanın silahlı quldur dəstələri işğala məruz qoyduqları Şuşada bütün beynəlxalq hüquq normalarını pozaraq mədəniyyət nümunələrinə qarşı vandalizm aktları törətmiş və 600-ə yaxın tarixi-memarlıq abidəsini, o cümlədən Pənəhəli xanın sarayını, Yuxarı Gövhər ağa və Aşağı Gövhər ağa məscidlərini, Xurşidbanu Natəvanın evini, Molla Pənəh Vaqifin məqbərəsini yerlə-yeksan etmiş, 7 məktəbəqədər uşaq müəssisəsini, 22 ümumtəhsil məktəbini, mədəni-maarif, kənd təsərrüfatı texnikumlarını, orta ixtisas musiqi məktəbini, 8 mədəniyyət evini, 22 klubu, 31 kitabxanani, 2 kinoteatri, 8 muzeyi, o cümlədən Şuşa Tarix Muzeyini, Azərbaycan Xalça Muzeyinin filialını və xalq tətbiqi sənəti muzeyini, Qarabağ Dövlət Tarix Muzeyini, turist bazasını, Qafqazda yeganə Şərq musiqi alətləri fabrikinə dağıtmış, buradakı nadir sənət incilərini talamış və məhv etmişlər. Şəhərin tarixi muzeyinin 5 minədək əşyası, Azərbaycan Xalçası və Xalq Tətbiqi Sənəti Dövlət Muzeyinin Şuşa filialı, Dövlət Qarabağ Tarixi Muzeyinin 1000-dək əşyası, peşəkar Azərbaycan musiqisinin banisi, bəstəkar Üzeyir Hacıbəyovun (300-dən çox əşya), müğənni Bülbülün (400-dək əşya), musiqiçi və rəssam Mir Möhsün Nəvvabın (100-dən çox əşya) xatirə muzeylərinin fondları qarət edilmişdir.

Dövlətimizin başçısı cənab İlham Əliyev Şuşa şəhərində keçirilən Dünya Azərbaycanlılarının V Qurultayında bu barədə deyirdi: Bu gün Şuşaya gələn hər bir insan, hər bir azərbaycanlı görür ki, Şuşa Azərbaycan şəhəridir. Əgər belə olmasaydı, Şuşa belə ağır vəziyyətdə olmazdı. Siz, indi buraya gələn qonaqlar müharibədən ilyarım keçəndən sonra gəlsəydiniz, görərdiniz ki, nə vəziyyətdədir. Hələ də dağılmış vəziyyətdədir. Ancaq Şuşa bərpa olunur, Şuşa dirçəlir və Şuşanın dirçəl-

məsi ilə bağlı gedən işlər çox genişmiqyaslıdır və bu haqda sizə məlumat verilecək... Əgər bu şəhər ermənilərə mənsub olsaydı, bu günə qoyardılarını bunu? Burada cəmi 1800 adam yaşayırdı. Özü də onların 90 faizi hərbiçilər və onların ailə üzvləri idi. Burada bir dəne də salamat tarixi bina qalmamışdır. Ermənilər 17 bulağın 17-sini də qurutmuşdular, məscidlərimizi təhqir etmişdilər, sökmüşdülər, saraylarımızı sökmüşdülər. Yeni, bir dəne də burada yeni bir bina tikilməmişdi. Sadəcə olaraq, bizim təbii sərvətlərimizi istismar edəblər və təkcə Şuşa yox, bütün digər şəhərlər də eyni vəziyyətdədir.

Yenidən doğulan xarıbülbul

Şuşanın qeyri-adi çiçəyi, həm də rəmzi olan xarıbülbul 28 il nə yaz bildi, nə bahar. Nə torpaqdan baş qaldırdı, nə gün gördü, nə günəş. Nə çiçək açdı, nə də ətir saçdı. Bu gül tək gül olaraq yox, Şuşanın rəmzi olaraq da özünü düşməndən beləcə qorudu. Nə yaxşı da ki, qorudu. Yoxsa musiqilərimizi,

musiqi alətlərimizi, xalçalarımızı, milli mətbəximizin bir çox nümunələrini öz adlarına çıxan düşmən xarıbülbulü də çoxdan mənimsemiş, bu gülü öz əlləri ilə Şuşaya əkdiklərini iddia edirdilər. Çünki oğurluq, hazıran yiyəsi olmaq onların xislətinə yazılanlardandır.

2020-ci ildə xarıbülbul Şuşaya gələn Zəfərlə yenidən doğuldu. Bir payız günü torpaqdan baş qaldırıb bahara boylandı. Var olduğunu, yaşadığını "bəyan" etdi. Çünki o, doğmasının addımlarını duymuşdu. Şəhidinin qanını 28 ilin susuzu kimi ciyərlərinə çəkərək oyanmışdı. Ta artıq gizlidən aşkara çıxmanın vaxtı çatdığına duymuşdu.

Şuşanın azadlığından sonra Cıdır düzündə "Xarıbülbul" Musiqi Festivalının keçirilməsi düşmənin bağına dağ boyda dağ çəkdi. Azərbaycan musiqisinin heyretəməz səsi dağlarına-daşlarına yayıldıqca Şuşa oyandı, təşnəsi olduğu bu səslə sanki özünə qayıtdı. Bu heyretəməz musiqi xarıbülbulün də torpaqdan boy atmasına, şaxələnməsinə, sinəsini günəşə verib qürrelənməsinə səbəb oldu. Xarıbülbul Şuşa Zəfəri ilə yenidən doğulduğunu nə qədər hiss etmişdisə, festivalın keçirilməsi ilə var olduğunu, ta bundan sonra daim olacağına əmin oldu.

Daha sonra Molla Pənəh Vaqifin muzey-məqbərə kompleksinin açılışı, "Vaqif Poeziya Günləri" nin keçirilməsi, Natəvanın bulağının bərpası, Şuşaya yol çəkilməsi, elektrik enerjisi ilə təminatının yaxılaşdırılması və digər tədbirlərin hər biri yaxınlıqdakı düşmənin göz dağına çevrildikcə xarıbülbulün üzü güldü. 28 ilin ağrı-acısı canından çıxdı.

2020-ci ildən bu günədək artıq üç bahar yaşayan xarıbülbul bir rəmz kimi sinələrdə, ürəklərin başında, evlərimizin, şəhər, rayon, kəndlərimizin, iş yerlərimizin ən yuxarı başında yer aldığca əmin oldu ki, ta bir də düşmən onun sinəsinə dağ çəkə bilməz. Çünki o, bu Zəfərlə yenidən, həm də əbədiyyən doğulmuşdur.

Mədəniyyətin paytaxtı, düşmənin vay taxtı

Bu il mart ayının 31-də Beynəlxalq Türk Mədəniyyəti Təşkilatına (TÜRKSOY) üzv ölkələrin Mədəniyyət Nazirlərinin Daimi Şurasının Türkiyənin Bursa şəhərində keçirilən iclasında Şuşa şəhəri 2023-cü il üçün "Türk dünyasının mədəniyyət paytaxtı" seçilib. TÜRKSOY-un üzv-şəhərlərindən hər il birinin illik olaraq Türk dünyasının mədəniyyət paytaxtı elan edilməsi barədə qərar 2010-cu ildə türkdilli ölkə başçılarının X sammitində qəbul olunmuşdur.

Qeyd edək ki, TÜRKSOY-un təşəbbüsü ilə türkdilli dövlət, yaxud regionların şəhərlərindən hər il biri Türk dünyasının mədəniyyət mərkəzi seçilir və Türk dünyasının mədəniyyət paytaxtı seçilmiş şəhərlərdə il ərzində türk dünyasının mədəni tədbirləri keçirilir.

Şuşa şəhərinin 2023-cü il üçün "Türk dünyasının mədəniyyət paytaxtı" elan edilməsi ilə bağlı tədbirlər planı haqqında Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev 6 dekabr 2022-ci il tarixdə Sərəncam imzalamışdır. Sərəncamda deyilir: Memarlıq və şəhərsalma sənətinin 270 illik tari-

xə malik parlaq incisi olan və Azərbaycan xalqı üçün yüksək mədəni-mənəvi dəyər kəsb edən Şuşaya xüsusi ehtiramın təzahürü kimi bu qərar bütün türk dünyasının birlik və həmrəyliyinin yeni rəmzinə çevrilməklə, türk xalqları arasında əməkdaşlıq perspektivlərinin daha da genişləndirilməsi işinə öz töhfəsini verəcəkdir.

Çox böyük qürur hissidir ki, Şuşa 28 il işğal altında qalandan sonra azadlığına qovuşmuş və bir neçə gündən sonra həyatımıza qədəm qoyacaq yeni ildə-365 gün türk dünyasında mədəniyyət paytaxtı kimi missiyanı daşıyacaqdır. Bu mədəniyyət beşiyi olan şəhərin türk dünyasına mədəniyyət paytaxtı seçilməsi, sözün həqiqi mənasında, düşmənin özünə vay taxtı qurması deməkdir. Çünki Şuşanın mədəniyyət paytaxtı olması bizim qürurumuz, düşməninə ölmüdüdür.

Şuşa bu il dünyanın hər yerindən gələn azərbaycanlıları-soydaşlarımızı qoynuna aldı. Onları tarixinin seyrinə çıxardı. Daha sonra Dünya Azərbaycanlılarının V Qurultayına ev sahibliyi etdi. Düşmən üçün bundan ağır günlər ola bilərdimi? Sinəsində baş tutan bu tədbirlərin hər biri məğlub düşmənin yeni-yeni məğlubiyyətləridir.

2023-cü ildə burada keçiriləcək bir-birindən maraqlı tədbirlər, bu mədəniyyət paytaxtının qarşdakı novraqı hələ düşmənin bağına necə-necə dağlar çəkəcəkdir. Qoy çəksin, dağlanmalı sinələr dağ-dağ olsun. Çünki bu sinənin altında döyünən ürəklərdə mərhəmətdən əsər-ələmət yoxdur. O ürəklər işğal etmək, dağıtmaq, başqasının olanına göz dikməkdən yanadır. Lakin daha susub o ürəklər. Çünki Azərbaycanın böyük Zəfəri qarşısında yalnız susmağı bacarır.

Əziz Şuşa. Sənə bu cür dəyərlər çox yaraşır. Ey Qarabağın baş tacı, bundan sonra ta sən hər zaman belə dəyərlərlə yaşayacaqsan. Çünki bu gün dünyanın bəhs etdiyi Azərbaycanın bir yurdusan. Çünki sənin arxanda Ali Baş Komandanımız və Milli Ordumuz dayanır. Nə qədər ki, Azərbaycan var, sən hər zaman üzün gülecək, Şuşa. Çünki bütün torpaqlarımız kimi, sən də qalib ölkənin qoruması altındadır.

Mətanət Məmmədova